

ANMELDELSE

GEOLOGISK SET: Det mellemste Jylland

67 geologiske lokaliteter mellem Limfjorden og Kongeåen.

Michael Houmark-Nielsen

Som det nyeste skud på stammen i Skov og Naturstyrelsens beskrivelser af nationale geologiske interesseområder foreligger nu en omfattende redegørelse for de geologiske forhold på 67 lokaliteter i det mellemste Jylland. Tidligere udkom "Geologisk set: Det nordlige Jylland" omhandlende 31 lokalitetsbeskrivelser.

Den nye udgivelse, som fører samme format og layout, behandler udover geologien lokaliteternes adgangsforhold, værdi, trusler og eventuelle plejeforanstaltninger. I indledningen antydes modstridende interesser mellem på den ene side friholdelse af geologiske profiler og landskaber ved jævnlig afgravning samt rydning af vegetation og på den anden side fredningsinteresser, råstofudnyttelse, kystsikring og beskyttelse af privat ejendomsret.

Som grundlag for beskrivelserne opstilles en geologisk ramme, der bygger på store mængder publicerede, men også upublicerede geologiske data. Rammen omfatter dels undergrunden med vægten lagt på Kridt og Tertiær, dels de kvartære aflejringer og landskabsformer. Med henvisning til relevante lokaliteter behandles aflejringerens udseende, oprindelse og udbredelse. I den stratigrafiske gennemgang fra Kridt gennem Tertiær til 'Prækvartær-overfladen' sammenflettes områdets geologiske historie med den regionale udvikling, bl.a. illustreret ved paleogeografiske kortskitser og lagfølgediagrammer.

'Prækvartær-overfladens' højdeforhold og dens dannelse er kun overfladisk omtalt i den geologiske ramme. Selvom enkeltelementer af denne yderst reliefrige grænse er behandlet under visse lokaliteter, savnes en samlet fremstilling. Denne kunne baseres på det smukke højdekurvekort (fig. 10), undergrundens fremherskende og regionalt betingede strukturelementer samt 'istidslandskabets' terrænformer.

Afsnittet om Kvartærtiden omfatter dels beskrivelser af udvalgte stratigrafiske og paleoøkologiske metoder, dels en redegørelse for udbredelsen af glacielle og interglacielle aflejringer, de dertil knyttede marine og terrestriske paleomiljø samt den midtjyske isstrømskronologi. Forfatterne har bevidst valgt at give en samlet fremstilling af midtjyllands kvartære stratigrafi og glaciationshistorie, der for en stor del bygger på upublicerede data. Glacialstratigrafien omfatter 12 till- (moræne-) bænke afsat af hver sin isstrøm og

adskilt af smeltevandsaflejringer eller interglaciale dannelser fra de sidste fire istider. Adskillige isstrømmes udbredelse og tidsmæssige placering lader sig ikke umiddelbart korrelere til den øvrige danske isstrømskronologi. Det har imidlertid ikke været forfatterens eller udgiverens mening at give dokumentation for den glacialstratigrafiske ramme, denne må afvente publikation i internationale anerkendte videnskabelige tidsskrifter.

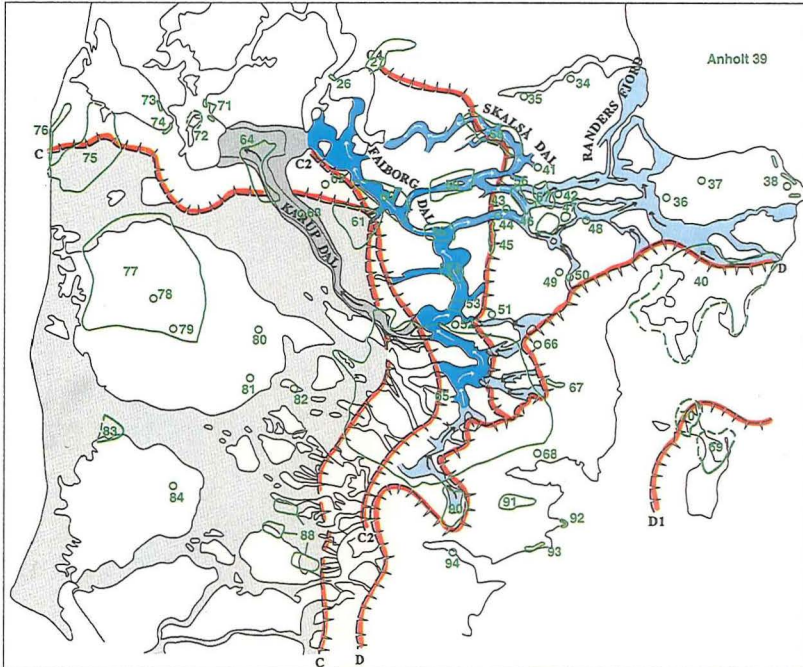

Illustration fra bogen

Således rustet gennemgår bogen herefter i en engageret og oplagt form de geologiske forhold på 67 lokaliteter, hvoraf nogle er samlet i særlige geografiske eller morfologiske områder. Behandlingen af hver lokalitet er ledsaget af topografiske kortudsnit, som gør det muligt altid at finde frem til lokaliteten. Desuden ledsages de fleste beskrivelser af et rigt billedmateriale bestående af fotos, forskellige tematiske kort, profilskitser, stratigrafiske lagsøjler, tektoniske blokdiagrammer og ikke mindst en litteraturliste, der er forsøgt gjort så komplet som mulig. Bagest findes desuden en oversigt over supplerende litteratur om regional geologi, opslagsværker samt publikationer om beskyttelse og pleje af lokaliteter foruden en adresseliste for geologisk interesserede og en liste over behandlede emner.

Bogen er yderst velegnet både som grundlag for professionelt ekskursionsbrug og til en søndagsudflugt med mor ved rattet. Prisen taget i betragtning får brugeren 'meget geologi for pengene', og indbinding og layout gør den brugbar i felten, hvor geologien som bekendt skal ses og opleves. Via forfatterne har Skov og Naturstyrelsen med denne udgivelse taget endnu et skridt mod den populære fremstilling af et kompliceret emne og fremtidige 'Geologisk set' imødeses med spænding.

Gunnar Larsen & Christian Kronborg: 'Geologisk set: Det mellemste Jylland'. Red. S. Andersen, Skov og Naturstyrelsen, 1994, Geograf-forlaget, 5464 Brenderup. ISBN 87-7702-132-0, 272 sider, pris 248 kr.